

Spreken leerjaar 1 en 2 havo/vwo

Doelen

Voor de eerste twee leerjaren havo en vwo geldt dat veel leerlingen de volgende doelen op niveau 1F en 2F al zullen beheersen:

- *De leerling kan in eenvoudige bewoordingen een beschrijving geven, informatie geven, verslag uitbrengen, uitleg geven en instructie geven in alledaagse situaties in en buiten school.*
- *De leerling kan redelijk vloeiend en helder ervaringen, gebeurtenissen, meningen, verwachtingen, gevoelens onder woorden brengen uit het alledaagse leven of interessegebied.*

Echter, een aantal leerlingen zal nog behoefte hebben aan oefening in de sfeer van het alledaagse leven. Dit kan bij allerlei gelegenheden bij alle vakken gebeuren – zie hiervoor de didactische richtlijnen in de volgende paragraaf.

Tegelijk is het voor alle leerlingen relevant om te werken aan het doel op niveau 3F: *De leerling kan monologen en presentaties houden over opleidings- en beroepsgerelateerde onderwerpen waarin ideeën worden uitgewerkt en voorzien van relevante voorbeelden.*

Ondersteun de leerlingen bij het voorbereiden van hun presentaties voor zover blijkt dat zij dit nog nodig hebben. Veel leerlingen hanteren al van zichzelf een systematische wijze van voorbereiden. Bespreek met hen het aanpakgedrag en geef zo nodig tips. Of verwijst naar de stappenplannen die hiervoor op school worden gehanteerd.

Voor het instrueren van de leerlingen en het beoordelen van de presentaties kunnen de volgende criteria van pas komen:

- Het taalgebruik is begrijpelijk voor de luisteraars.
- De leerling spreekt met het juiste volume, en wisselt tempo en toonhoogte af.
- De leerling is zich bewust van zijn houding, en gebruikt gebaren en mimiek.
- De leerling presenteert de informatie volledig en in goede volgorde, en gebruikt afwisselend lange en korte zinnen.
- De leerling let op zijn publiek en is voor iedereen goed te zien en te verstaan.
- De leerling zorgt voor oogcontact met zijn publiek en probeert de aandacht vast te houden, bijvoorbeeld door vooraf en achteraf korte vragen te stellen.

Didactische richtlijnen

Hanteer bij het lesgeven aan leerlingen in de eerste twee leerjaren van havo/vwo de volgende didactische richtlijnen:

Richtlijn 1: Creëer en benut gelegenheden om leerlingen verhalen te laten vertellen en stel hier ook eisen aan.

Het vertellen van verhalen verkleint de drempel naar het presenteren. Aan de hele klas vertellen wat je hebt meegemaakt, draagt bij aan allerlei aspecten van taalvaardigheid en vormt een uitstekende gelegenheid om de drempel naar het presenteren te verkleinen. Stel eisen aan het vertellen, geef tips, laat leerlingen reflecteren op de vorm.

Richtlijn 2: Ondersteun leerlingen zo nodig bij de voorbereiding van een presentatie.

In de voorbereidingsfase zoeken de leerlingen informatie op en verwerken deze in hun presentatie. Help de leerlingen voor zover nodig hoe zij dit stap voor stap kunnen doen. Help hen zo nodig een onderwerp te kiezen, informatie te verzamelen, informatie te selecteren en te ordenen, een 'draaiboek' op te stellen, hulpmiddelen vast te stellen en een geschikte oefensituatie te creëren.

Richtlijn 3: Laat leerlingen een presentatie in tweetallen of in kleine groepjes voorbereiden en presenteren.

Een presentatie houden kan voor sommige leerlingen spannend zijn. Voor hen is het veilig en leerzaam om een presentatie in tweetallen voor te bereiden en te presenteren; de leerlingen hebben dan houvast aan elkaar en leren ook van elkaar.

Richtlijn 4: Zorg ervoor dat er na afloop van een presentatie gelegenheid is om vragen te stellen.

Gelegenheid om vragen te stellen naar aanleiding van een presentatie dient een vast onderdeel te zijn van de cyclus. Maak hierbij altijd onderscheid tussen informatieve en kritische vragen. Als bij de nabespreking blijkt dat andere leerlingen ook kennis hebben over het onderwerp, kan er een boeiende discussie ontstaan.

Richtlijn 5: Zorg ervoor dat er na afloop van een presentatie gelegenheid is voor reflectie en het geven van feedback.

Geef als leerkracht gerichte feedback maar betrek ook leerlingen daarbij. Bespreek volgens een vast patroon met de leerlingen de verschillende onderdelen van de presentatie na. De feedback kan betrekking hebben op de informatieve waarde van de presentatie, de duidelijkheid van de informatie, de opbouw van het verhaal, de formulering en de interactie met het publiek.

Tijdsbesteding

Zorg dat door het jaar heen alle leerlingen ten minste twee keer een presentatie houden. Een presentatie kun je beoordelen op de informatieve waarde (vertelt de leerling iets nieuws, kunnen andere leerlingen er iets van leren?), de opbouw van de presentatie (bevat hij een inleiding, een kern en een slot; wordt alle informatie goed uitgelegd?), op duidelijkheid (sluit het verhaal aan bij de voorkennis van de luisteraars?), op de wijze van formuleren (spreektempo, grammaticale opbouw, afwisseling van kortere en langere zinnen, manier waarop de leerling eventuele spreekfouten opmerkt en verbetert).

Toetsing en differentiatie

Toetsmateriaal op het gebied van spreekvaardigheid is nauwelijks voorhanden, dus u zult opdrachten moeten inzetten als toets.

Differentiatie is in de eerste plaats mogelijk door te variëren in de nabijheid van de opdrachten: 'dichtbij of verder van huis'. Er zijn altijd weer situaties te bedenken waarin aan de spreekvaardigheid van de leerlingen hogere eisen worden gesteld. Onder meer zijn de voorkennis over het onderwerp, de context, het publiek en de eisen die u stelt aan het verwerkingsniveau bepalend. Daarnaast kunt u variëren in de hantering van de beoordelingscriteria, die overigens

transparant moeten zijn. Uiteraard kunt u leerlingen op grond uw waarneming bij eerdere spreekbeurten specifieke aandachtspunten meegeven. Denk aan leerlingen die te zacht spreken, te snel spreken, of geen lichaamstaal gebruiken.

Voorbeelden van beoordelingscriteria, los van de vraag of de leerling heeft voldaan aan de opdracht:

- De informatieve waarde (vertelt de leerling iets nieuws, kunnen andere leerlingen er iets van leren?).
- De opbouw van de presentatie (bevat hij een inleiding, een kern en een slot?).
- Wordt alle informatie goed uitgelegd?
- Is de leerling duidelijk; sluit hij goed aan bij de voorkennis van de luisteraars?
- De wijze van formuleren (spreektempo, grammaticale opbouw, afwisseling van kortere en langere zinnen, manier waarop de leerling eventuele spreekfouten opmerkt en verbetert).